

Vahid ƏZİZ - 80

"VAHİD ƏZİZİN POEPORTRETİ - MƏN KÜLƏYİ GÖRÜRƏM..."



Qurban BAYRAMOV,
tənqidçi-ədəbiyyatşünas,
Səməd Vurğun mükafatı laureatı

(Əvvəli ötən sayımızda)

Təkcə birçə bənddə bütün türk xalqlarının, bütün Azərbaycanı məhəbbəti, könül nidası, əbədi öndrlərə layəqət simvolu ehtiva olunubdur...

Amma, üreyimdə bir istək də var;
Nuri Paşaya da heykəl qurulsun,
Bakının ən uca təpələrində,
bürüncdən, altundan, qranitdən olan
Heydərle - Atatürk yanaşı dursun!..

(Bax: Vahid ƏZİZ. Təzadlar.- 2010.- 16 dekabr.- S.10.)

3. Təbiətin və cəmiyyətin vəhdətinin poeziyası... İnsan və təbiətin fəvqəlgücün qüdrətindən yaranan vəhdətinə uyğun harmoniyası qanunauyğunluğunu dərk edərək bu postulatı nüfuz etmək səyi, özünün bəşirət gözüylə qeyri-adi aləmin təbəllüatlarını görmək bacarığı... Təbiətsiz cəmiyyət, cəmiyyətsiz təbiət yoxdur - ideyasına poetik sadıqlıq!

4. Poeziyanın kordinal mövzusu - məhəbbət lirikası... Məhəbbətsiz poeziya quru çay yatağına bənzəyər.

Səmimilik, dürüstlük, etiraf, iztirab onun da sevgi poeziyasına xas xüsusiyyətdir. Ənənədən süzlülüb gələn göz yaşı təkin duru, yangılı axardır... Bu şeirlərdə sevgən bir qəlb bütün döyüntülərini eşidirsən, sünilik, bər-bəzək, sızıltı, inilti yoxdur, məhəbbətin iztirablı sədaları, çalarları var... Vahid Əziz şairin xoşbəxtliyini onun mühitin hər çalarına sevgidə görür. Elə insanın xoşbəxtliyi də bundadır... Şairin "Sevgidən yazdım ki..." şeiri bu bu mənada olduqca mənalıdır:

Dərədən-təpədən yazmağa nə var:
"dumandı" - yaz getsin, "çəndi" - çəkilsin,
sevgidən yazdım ki, nakam qalanlar
oxuyub, dərini unuda bilsin.

... Sevgənlər - Dünyanın qorib övladı,
bir azca onlara bənzəyər çiçək,
sevgi şairləri əbədi qaldı,
sevgisiz yaşayan izsiz öləcək.

30.04.2007. (Bax: Vahid Əziz. Yaşadım yaşamaq ehtiyacında... şeirlər, 2 cild, I cild (1965-2015), Bakı, Azərneşr, 2024, s.141-142. - 387 səh.)

Belə ki, Vahid Əziz bütün parametrlərdə əsl sevgi şairidir. Bir sözle, onun sevgi qəhrəmanını bu müqəddəs, bu ali hissin sözün məcnunu olduğunu görürük... O, bu dünyanın səməli nəyi varsa onu görməyi və sevdirməyi bacaran şairdir... Və "Vaxtın - Vahid ƏZİZ bir dənəsidir,

Sözləri şeiriyyət dürdanesidi!" Lakin bu dürdanəliyin bir kədərli, dramatik danəndəliyi də var:

"Kənddən baş götürüb gedən yolların
hansısa şəhərə gətirdi məni,
açıb qapısını soyuq qatarnın,
elə vağzaldaca itirdi məni.

Gənc idik; vuruşduq, coşduq, çağladıq,
hər kəs bir diləklə qalxdı, ucaldı,
şəhərli qızlara könül bağladıq,
kəndin gözəlləri vaxtsız qocaldı."

"Bu yollar baş alıb gedər uzağa", 12.12.2006. (Bax: Vahid Əziz. Yaşadım, yaşamaq ehtiyacında. Şeirlər, 2 cild, I cild. 1965 - 2015-ci illərin seçmələri, Bakı, "Azərneşr", 2024. S.95. - 367 səh.)

Vahid Əzizin məhəbbət lirikasının bir qismi "Mahnı mətni" təkin təqdim edilir və bu təbii. Özü dediyi təkin: "Cavanlıqdan dodağımda zümzümə, üreyimdə bayatdır məhəbbət..."; "Həzin bayatlar söyləyən neyem"

Ümumiyyətlə, onun şeirlərinə ən ünlü bəstəkarlar tərəfindən 50-dən çox mahnı yazılıb və bu mahnıları eləcə ünlü müğənnilər ifa edib və edirlər. Çünki Vahid Əzizin mahnı mətnləri qismən problemsizdir, sözlə musiqinin biri-birinə ritmik və tonik uyğunluğu, məndəki ritmik vahidlərin zənginliyi, normal anəngdarlıq, şeirin avazı bəstəçiyə bəstə imkanı yaradır...

Bu mahnı mətnlərindən bir qismini yada salaq: "Mehribanım" (Bəstə: Elza İbrahimova, ifa - Şövkət Ələkbərova), "Gecikdin" (Bəstə: Elza İbrahimova, ifa - Flora Kərimova), "Bayatılar" (Bəstə: Eldar Mansurov, ifa - Brilyant Dadaşov), "Nəyimə görə?" "Gecələr keçir" (Bəstə: Eldar Mansurov, ifa - Aygün Kazımova), "Əzizim", "Qurban olum" (Bəstə: Kəmalə Qasımova, ifa - Mirzə Babayev), "Aldatma məni" (Bəstə: Eldar Mansurov, ifa - Flora Kərimova), "Yaşadım, yaşamaq ehtiyacından", "Səninlə" (romans), "Sənə qalsın", "Yoxsan bu şəhərdə?..", "Gülüm", "Yasəmən, ah yasəmən", "Unuduldum", "Sevdiyini niyə danırsan?" (mahnı-duet), "Nə biləydim yalandı", "Yalan olar", "İncimədin ki?", "Səni sevməyimə peşmanam", "Yangı", "Sevgilim", "Heç bilirsən, nələr olub o vaxtdan?", "Xatirə nəgmə" (Bəstə: Eldar Həsənov), "Deyəsən" (Bəstə: Könül Hüseynova), "Səndən sonra", "Xahiş" və s. bu qəbildən onlarla mətnlər sözlə liro-bəstələldir, çeşmə kimi dum-duru, çiçək təkin nəzənin, "üreyi sevgi yuvalı" qız duaları qədr inanclı ürayın tellərindən qopan həzin həyat nəğmələridir...

Hətta, şairin mahnı mətni təkin təqdim etdiyi bayatılar da mövcuddur. Əlbəttə, bayatılar müəyyən ahənglə, musiqi ladında oxunur, bayatı çağırılır, laylalara dönür, amma professional mahnı mətni təkin, bəstəkar bəstəsinə layiq olan mətn kimi onu təqdim şairin bayatı lirik növündə onun axtarışlarının nəticəsi, istəyi kimin də qəbul edilməlidir:

BAYATILAR (mahnı)

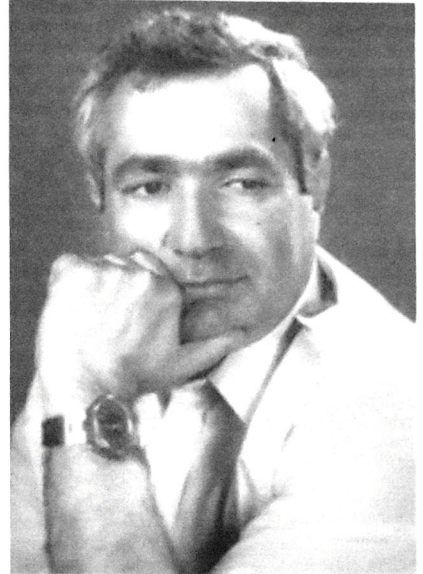
Üreyimdə ayaz var,
Nə qış gedib, nə yaz var,
Oyatma bənəvşəni -
Kol dibində ayaz var.

Kədərli axmayaydı,
Göz yaşım axmayaydı,
Yad baxmağı bir yana -
Yar yada baxmayaydı.

Yanımda qal bir az da,
Göz yaşı var Arazda,
Yar yuxusun danışıb -
Şekli qalız Arazda...

1975 - 1984. (Bax: Vahid Əziz. Yaşadım, yaşamaq ehtiyacında. Şeirlər, 2 cild, I cild. 1965 - 2015-ci illərin seçmələri, Bakı, "Azərneşr", 2024. S.21-22. - 367 səh.)

Vahid Əziz bayatı janrına elə bağlıdır ki, onun poeziyasını sarı simi bu lirik xalq şeiri formasında daha təsirli olur. Vahid Əziz lirikasının poetikası - sərbəst şeir; heca, əruz... Vahid Əziz xalq ədəbiyyatının bayatı, dodaqdaymaz, yanılmac təki janrlarına müraciət edib çox orijinal nümunələrini yaratmışdır. Dodaqdaymaz aşiq poeziyasının Dədə Ələsgər sınağından çıxan ən çətin növlərdən biridir və bu poetik formın öhdəsindən Vahid Əziz bacarıqla gəlir:



Nəçə illər alovlanır
dodaq-dodaqdan aralı.
həsretinnən ynan könül
gəzər o vaxtdan aralı.

Sən sevgilər şəhanəsi,
arzu-istək şəlaləsi,
vay o günə həsrətli
gəzə çıraqdan aralı.

(Bax: Vahid Əziz. Yarım əsrin çiçəkləri. Səninlə, Bakı, "Azərneşr", 2016. S. 336. - 497 səh.)

Vahid Əziz klassik şeirimizin qəzəl janrına - şeir şəklində müraciət edib və mövzu, məzmun və şəkil cəhətdən yeniliklərlə diqqət çəkən qəzəllər qələmə almışdır. Vahid Əzizin qəzəlləri mövzu, ədəbi-estetik fərqliliyi ilə bərabər, bu qəzəllərin leksikası təmiz ədəbi dilimdədir və bəzən əruzda olan şeirlərdə müşahidə edilən yad leksik və fonetik ünsürlərdən tam arınmışdır...

Vahid Əzizin əksər qəzəlləri sillabik vəznin oxşarı olan rəcaz bəhrinə uyğun gəlir, daha da dəqiqləşdirsək, Vahid Əzizin qəzəlləri harmonik bölgülü heca vəznində yazılan qəzələldir. Onun təqdim etdiyi qəzəllərin adları da diqqət çəkir. Klassik ədəbiyyatda qəzəllər əsasən, ya birinci beytin birinci mısrası ilə, yada birinci beytlə adlandırılır... Vahid Əziz isə burada da yenilik etmiş, qəzəllərini rədiflərlə adlandırmışdır... Qəzəlləri rədiflə adlandırmayın bir üstün cəhətinə sezdirdim ki, rədif qəzəlin mövzusunun, məzmununun koduna, açarına çevrilir... Rədif həmçinin qəzəlin ritmini də müəyyənləşdirir...

Vahid Əzizin qəzəlləri ənənəvi qəzəl janrından bir xüsusiyyəti ilə də fərqlənir. Qeyd etdiyimiz kimi, qəzəl janrı əksərən məhəbbət mövzusunda olur. Vahid Əzizin qəzəllərinin mühüm bir qismi isə ictimai və fəlsəfi məzmun kəb edir, sosial mühitə nüfuz edir.

(Davamı 13-cü səhifədə)

(Əvvəli 4-cü sahifədə)

Məsələn, onun "Savayı" - "Bu Vətən torpağını, Vallah, yetimlər qorudu; yetimin kimsəsi olmaz ki, Vətəndən savayı... " "Qalır" - "Yenə də birçə ümid Tanrı verən baxta qalır, Günü xoşbəxt aparır, nə qalsa - bədbaxta qalır, Görəsən, yer üzünün zülmünün olarmı sonu? Kim bilir, bəlkə o da əcəllə bir vaxta qalır?"; "Bilirsən" - "Onsuz da bura "Dünya" adlı zindan olubdu, nələr çəkirəm saldıgın qəfəsdə, bilirsən..."; "Çəkilib" - "...Vətənin gen gününə hamı can qurban eləyib, elə ki, düşdü dara-azmı qırağa çəkilib? Çahanda birçə nəfər Tanrıya övlad sayılıb - o, da insan ölünə düşüb-çarmıxa çəkilib..." ; "Gedəndi" - "Ağlım kəsəni, Vahid Əziz, "düzlüyü" gəzdi; tapılmır hələ, bəxt kimi yatıb da gedəndi..." qəzəllərindən gətirdiyimiz bu nümunələrdə dediyimiz cəhət öznü bariz bir şəkildə nümayiş etdirir... (Bax: Vahid Əziz. Seçilmiş əsərlər. 2 cildə, 2-ci cild. 2015-2024 seçmələri. Bakı, "Azərənşir, 2024. s.5. - 314 səh.)

Səhv etmərəmsə, Türkiyənin çox ünlü şairi, alimi, filosofu, jurnalisti, sissenaristi, uzun müddət Türkiyə Yazarlar Birliyinin genel başkanı olmuş Mehmet Doğanın sözləridir: "Bütün köklü ədəbiyyatlarda şair başlanğıcda kahin, münəccim, sehrbaz və ya şamandır.

"VAHİD ƏZİZİN POEPORTRETİ - MƏN KÜLƏYİ GÖRÜRƏM..."

Şeir də sehrdir, əsla sıradan bir şey deyildir." Bu sözlərin enerjisinə qışlası olsaq - Vahid Əziz də sözün sehrini yaradan şamandır, hətta "Dərgahda" olmağı da bacarır və "Ellər, mənə axtarsanız bir zaman, Dərgahdadır üz tutduğum o ünvan" - elan edir. "Dənizlər də havalanır...", "Bağışla", "İlahi", "Ulu Tanrı, bunu səndən göləməzdim..." qəbildən şeirlərində bu qənaəti daha da dərinləşdirir, müəllifin lirik xarakterindəki saflıq və ülvülük sözlə rəssamlıq əsərinə çevrilir... Təbii, o, modernist düşüncəyə malik müasir dövrün şairi olsa da, folklor, xalq ədəbiyyatı klassik şeirlə bəhmən onun da yaradıcılığında qoşa qanad kimi təzahür edir, birləşir, sintez olunur... Bu, təkcə qəlib-bölgü bağlılığı deyil, məzmunun, özünəxas baxışın əlvanlığıdır, yeniləşmiş ölçü-biçisidir... Və ön maraqlısı budur ki, bu "ölçü-biçilərlə" zəngin, vüsətli Vahid Əziz poeziyası Vətənə, vətənpərvərliyə, vətəndaşlığa, vətənsəvərliyə, Azərbaycanca - azərbaycançılığa xidmət edir...

Millətsevərlik, yurdsevərlik, poetik, lirik-dramatik Qarabağnamələr... Etiraz və ehtiras, fərdilik və fərqlilik, alilik və adilik, millətin, ordunun, haqqın uğuru, qalibiyyət qüruru, qutsal, ilahi qata bağlı Fatehlik eşqinin tontənəsi bu lirik Qarabağnamələrin məğzidir, məzmunudur, predmetidir... Dərələyəz mahalından olan, uşaqlıq və gənclik illərini daim Qarabağ havası duyulan Törtərdə keçirmiş, Vahid Əziz hər zaman qəlbində dogma yurd, Qarabağ həsrətini, ağrı-acısını yaşamışdır. Şair ötən illər boyu Qarabağla, Zəngəzurla bağlı həm nostalji-nisgilli, həm də nikbinliklə dolu yüzrlərə şeir yazmışdır... (Bax

Vahid Əziz. "Dərələyəz" poeması. "Ədəbiyyat qəzeti".- 2020.- 25 aprel.- S.18-19.)

Qarabağ da Dərələyəz təkin Vahid Əzizin bütöv qəlbinin şah damarıdır. Təkcə 2020-ci ildə qələmə alınan bir silsilədəki nümunələrə diqqət kəsilək. "Azərbaycandır Qarabağ", "Ləngimə, tez yetiş, böyük qələbə...", "Savaş bitib?...", "Bir gün bir aydır ki, yurd avışdı...", "Əsgərin", "Qələbəli Azərbaycan...", "Gəlirik...", "Var ol, Ali Baş Komandan...", "Tanrı, qoru Azərbaycan Ordusunu...", "Ordu...", "Yalnız irəliyə, yalnız irəli...", "Qarabağım...", "Hələ bitmiş saymaq olmaz savaşı...", "Hicran a qalırdı "Qərinə" olsun...", "Onlar qayıtmadı bu son həmlədən...", "İtqovan...", "Lap az qalır...", "Lap az qalır..." qəbildən şeirlərin motivirovkası əslində Qarabağın xilas uğrunda gedən qələbə döyüşünün poetik gündəliyidir...

Şair, az qala, saatbasaat, günbəgün xilaskar döyüşün gedişatını izləyir, poetik-publisitik uslubda münasibətini bildirir. Bu şeirlərin lirik qəhrəmanı bütün məsləki ilə Vətənin - Qarabağın xilas missiyasını öz üzərinə götürüb:

Zülmət getdi Qarabağdan,
ömrünü çıraq elədin,
var ol, Ali Baş Komandan -
çox günahkar nəsilərin
üzlərini ağ elədin!

("Var ol, Ali Baş komandan!..." şeiri. "Ədəbiyyat qəzeti", -

2020.- 31 oktyabr.- S.12-13.)

Bu da, məşhur Stendalın fikridir: "Yadelli işğalçılara qarşı hər bir mübarizə qanuni işdir və xalqın birinci borcudur." Və bu müqəddəs borcu xalqımız, dövlətimiz fəxarətlə, bütövlükdə şəhid olmağa hazır müsəlləh əsgər cəsurluğu ilə yerinə yetirdi və Vahid Əziz də vətənsevər bir şair kimi bu həyatı həqiqətləri poetik həqiqətlər buketində təqdim elədi...

Vahid Əzizin şeirləri təpədən-dırnağa qədər həyat və insan haqqında işıqlı lirik düşüncələrdən yığılmış daxili poetik monoloqdur... Vahid Əzizin şeirləri - işıqlı düşüncələrin şeiriyyətidir...

80 yaşını tamamlayan Xalq şairi Vahid Əzizin estetik ideali mərdanəliyin, bütövlüyün, milli düşüncənin, vətənpərvərliyin və müstəqil dövlətçiliyin daşıyıcısı olan lirik-romantik qəhrəmandır. Bu lirik qəhrəmanın ayağı odlu torpaqdadır, başının üstündə isə üçrəngli dövlət bayrağı dalğalanır. Vətən torpağı ilə dövlət bayrağının vəhdəti Vahid Əzizin estetik idealının mahiyyətidir...

80 yaşın mübarək, yaşdaşım, ədəbi qəhrəmanım, ilhamı lacivərd poetik üfşüqlərdə pərvaz edən, bu ufşuqlardan ötgəm, yenilməyən, ritorikadan uzaq, saf duyğuların, səhər mehi təkin xəfif, təmiz səsi eşidilən, adını böyük hərfklərlə qeyd etdiyim - VAHİD ƏZİZ!!

Ps.: Məqalə dərc üçün təqdim edilən ərsəfədə Respublika Prezidentinin Vahid Əzizə "Şöhrət" ordeni verilməsi haqqında sərəncamı verildi. Şöhrətə çoxdan çatmış Xalq şairinin 80 yaşındakı "Şöhrət" ordeni bizi də sevindirdi və təbrik edirik!!

21.11.2025.